

УДК 352/354:336.1:338.244.47
JEL H72

М. М. Пітюлич

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри
фінансів і банківської справи ДВНЗ «Ужгородський
національний університет», м. Ужгород
e-mail: mykhaylo.pityulych@uzhnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2787-0378>

Г. В. Побережник

магістр кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ
«Ужгородський національний університет», м. Ужгород
e-mail: poberezhnykhabriela@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7021-2605>

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовані сучасні тенденції формування доходів місцевих бюджетів і вплив на їх формування міжбюджетних трансфертів у контексті децентралізації бюджетної системи. Закреслено основні напрями зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Встановлено, що в сучасних умовах функціонування органів місцевої влади, коли їх ефективна діяльність є запорукою успішного розвитку економічної системи всієї країни, основними напрямками зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування мають стати: створення бюджетної системи та міжбюджетних взаємовідносин, що відповідають принципам оптимального забезпечення розвитку органів місцевого самоврядування; розмежування повноважень центральних і місцевих органів влади у сфері надання адміністративних і соціальних послуг з метою недопущення дублювання функцій та завдань цих органів на різних рівнях; розширення власної дохідної бази місцевих бюджетів й тим самим зростання фінансової автономії територій з одночасним підвищенням відповідальності за прийняті на місцях рішення.

Ключові слова: фінансова незалежність, децентралізація, доходи місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, місцеве самоврядування.

Pityulych M., Poberezhnyk H. DIRECTIONS TO STRENGTHEN THE FINANCIAL INDEPENDENCE OF LOCAL GOVERNMENTS IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

For several years now Ukraine has been existing in new realities of local governance system reforming; the country undergoes the reform of authorities' decentralization, the new administrative and territorial units – consolidated territorial communities – are formed, legislation directed at joining the European international treaties are adopted. However, local governance in Ukraine hasn't yet acquired the powerful and financially capable form of public authority realization. Therefore, increasing the level of local authorities' independence and providing them with sufficient financial resource to implement their powers are the ways, which are abound to secure regions' economic growth and establish the optimal relation of state and local budgets in conditions of local governance and authorities' territorial organization reforming. The paper aims to assess current condition of local budget revenues forming, in particular the influence of interbudgetary transfers on their forming, and to develop practical recommendations to strengthen financial independence of local governments in conditions of financial resources' decentralization. The paper analyzes current tendencies of local budget revenues forming and influence of interbudgetary transfers on their forming in the context of budget system decentralization. Major directions to strengthen financial independence of local governments are outlined. The following directions to strengthen local governments' financial independence are defined as the most essential under current conditions of local authorities' functioning, when their efficient activity is the key to successful development of the overall economic system in the country: creation of budgetary system and interbudgetary relations that correspond to the principles of optimal maintenance of local governments' development; separation of central and local authorities' responsibilities in the sphere of granting administrative and social services in order to prevent duplication of their functions and tasks at different levels; extension of own revenues basis of local budgets and therefore strengthening of territorial financial autonomy along with growing responsibility for decisions made at local level. For this matter it is necessary: to renew the model of interbudgetary relations basing it on complete state financial maintenance of delegated responsibilities; to define the sufficient tax basis in order to ensure the exercise of authorities by local governments; to establish full-scale self-governance at the level of oblasts and regions (including through creation of their own executive authorities); to conduct the complex reforming of administrative and territorial structure of the country (including defining of both basic and intermediary and regional levels of self-governance, etc).

Keywords: financial independence, decentralization, local budgets' revenues, interbudgetary transfers, local governance.

Постановка проблеми. Вже декілька років Україна живе в нових реаліях реформування системи управління на місцях; у країні відбувається реформа децентралізації влади, формуються нові адміністративно-територіальні одиниці – об'єднані територіальні громади, приймаються законодавчі акти спрямовані на приєднання до міжнародних договорів Європи. Проте попри це, місцеве самоврядування України на сьогодні ще все не набуло потужної й фінансово спроможної форми реалізації публічної влади. Саме тому

підвищення рівня самостійності органів місцевої влади, а також забезпечення їх достатнім фінансовим ресурсом на виконання власних повноважень є шляхами, які в умовах реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади покликани забезпечити економічне зростання регіонів, встановити оптимальне співвідношення державного та місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню питань зміцнення фінансової бази та незалежності місцевого самоврядування в умовах децентралізації, а також

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

пошуку джерел зростання фінансового забезпечення розвитку регіонів присвячені праці Н. Вовни, О. Дахнової, Н. Камінської, Ю. Козаченка, А. Ткачука та інші. Проте, незважаючи на значний науковий доробок в даній галузі, визначення джерел формування стабільної власної фінансової бази органів місцевого самоврядування і, як наслідок, зростання їх фінансової незалежності й досі залишаються в центрі уваги, що пов'язане з наявністю ряду невирішених та дискусійних питань, які виникають на місцевому рівні у процесі формування та використання бюджетних коштів.

Метою статті є оцінка сучасного стану формування доходів місцевих бюджетів, зокрема впливу на їх формування міжбюджетних трансфертів та розробка практичних рекомендацій щодо зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

Основні результати дослідження. Головною передумовою розвинутої держави є становлення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Реалізації економічної самостійності регіональних місцевих бюджетів означає володіння достатніми фінансовими джерелами для забезпечення функціонування та управління економікою та соціальною сферою на окремій території. Ефективне функціонування органів місцевого самоврядування і виконання усіх покладених на них завдань та функцій матимуть місце лише тоді, коли у їх розпорядженні буде наявний достатній обсяг фінансових ресурсів. Варто відзначити,

що місцем концентрації фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, а отже, фінансовою основою їх діяльності є саме місцевий бюджет, функціонування якого в свою чергу залежить від принципів, механізму та результативності формування доходів місцевих бюджетів.

Враховуючи сучасні тенденції в реформуванні бюджетної системи та роль доходів місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування проаналізуємо тенденції формування доходів місцевих бюджетів Закарпатської області.

Починаючи з 2015 року, коли була розпочата фінансова децентралізація, обсяг фактичних надходжень до місцевих бюджетів Закарпатської області зріс на 50,9% (табл. 1). За весь період реалізації реформи децентралізації зростання обсягу фінансових ресурсів місцевих бюджетів Закарпатської області відбулося більш ніж у 2,5 рази, що спричинене головним чином зростанням надходжень податку на доходи фізичних осіб за рахунок збільшення прогресивної шкали оподаткування, зростання фонду оплати праці та зниження порогу оподаткування пенсій з 10,0 тис. грн. на місяць до трьох розмірів мінімальної заробітної плати, а також зростанням надходжень акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, єдиного податку та податку на майно в частині плати за землю. При цьому найбільша питома вага доходів місцевих бюджетів акумулюється у бюджеті міста Ужгорода, міста Мукачева та обласному бюджеті.

Таблиця 1

Виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів Закарпатської області протягом 2012-2016 рр., тис. грн.

Адміністративно-територіальні одиниці	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення, %		
						2015/2014	2016/2015	2016/2012
Всього міста	382803,7	399392,0	428649,6	722656,5	1089490,1	168,6	150,8	284,6
Всього райони	412102,6	432018,4	465925,2	805108,2	1195769,6	172,8	148,5	290,2
Вільховецька ОТГ	0,0	0,0	0,0	0,0	6576,3	-	-	-
Гячівська ОТГ	0,0	0,0	0,0	0,0	62669,5	-	-	-
Облбюджет	262595,0	275724,3	297023,0	270183,6	399775,7	91,0	148,0	152,2
ВСЬОГО	1057501,3	1107134,7	1191597,8	1797948,3	2754281,2	150,9	153,2	260,5

Сформовано на основі даних [1]

Щодо структури надходжень місцевих бюджетів Закарпатської області (табл. 2), то на протязі всього аналізованого періоду основним бюджетоформуєчим джерелом надходжень є податок на доходи фізичних осіб питома вага якого у загальній сумі надходжень у 2012-2014 роках становить понад 84%. Зменшення питомої ваги надходжень податку на доходи фізичних осіб у 2015-2016 рр. (понад 54%) зумовлене

зростанням питомої ваги нововведеного акцизного податку (понад 17%) та єдиного податку (понад 10%). Крім цього, протягом всього досліджуваного періоду стабільним джерелом надходжень місцевих бюджетів Закарпатської області є податок на майно в частині плати за землю, питома вага якого коливається від 7,0 до 8,2%. Питома вага всіх інших джерел надходжень не перевищує 10%.

Таблиця 2

Структура надходжень місцевих бюджетів Закарпатської області протягом 2012-2016 рр., %

Джерело надходжень	Питома вага у загальній сумі надходжень				
	2012	2013	2014	2015	2016
Податок на доходи фізичних осіб	84,7	85,2	84,7	54,1	55,0
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1
Збір за спец. використання лісових ресурсів	1,3	1,5	2,4	2,4	2,3
Акцизний податок	0,0	0,0	0,0	18,0	17,4
Єдиний податок	0,0	0,0	0,0	10,9	10,8
Податок на майно в частині плати за землю	7,7	7,5	7,4	7,0	8,2
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	1,2	1,1	1,1	0,0	0,0
Інші податки та збори	4,3	3,9	3,6	6,9	5,7
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Сформовано на основі даних [1]

Якщо враховувати тільки місцеві податки і збори, то питома вага останніх у загальних доходах місцевих бюджетів протягом аналізованого періоду є досить низькою і коливається в межах від 9,2 до 17,4% (табл. 3). За таких умов говорити про фінансову незалежність досить складно. З поміж усіх місцевих податків і зборів найбільшу питому вагу у доходах місцевих бюджетів Закарпатської області протягом 2012-2016 рр. займає єдиний податок та податок на майно в частині плати за землю, питома вага яких коливається у межах від 3,3 до 10,6% та від 5,5 до 7,2%.

Враховуючи в Україні велику концентрацію бюджетних коштів на рівні центральної влади, спостерігається постійна нестача фінансових ресурсів на місцевому рівні не тільки на виконання делегованих державою, але і на власні повноваження. На тлі нестачі власних бюджетних ресурсів для наповнення місцевих бюджетів використовують міжбюджетні трансферти, що впливає на фінансову незалежність і самостійність органів місцевого самоврядування.

Таблиця 3

Питома вага місцевих податків і зборів у загальній сумі доходів місцевих бюджетів Закарпатської області протягом 2012-2016 рр., %

Показник	2012	2013	2014	2015	2016
Єдиний податок	3,3	10,2	10,6	9,5	9,5
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5
Податок на майно в частині плати за землю	5,5	5,7	5,6	6,1	7,2
Транспортний податок (до 2015 року збір за першу реєстрацію транспортного засобу)	0,4	1,0	0,6	0,3	0,1
Збір за місяця для паркування транспортних засобів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Туристичний збір	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
<i>Місцеві податки і збори, всього</i>	<i>9,2</i>	<i>16,9</i>	<i>16,9</i>	<i>16,3</i>	<i>17,4</i>
Доходи всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Сформовано на основі даних [1]

У 2015 р. в Україні впроваджено механізм, за якого держава шляхом передачі спеціальних трансфертів (субвенцій) повністю бере на себе відповідальність щодо фінансового забезпечення поточних видатків установ медичної та освітньої сфери, що належать до повноважень місцевих бюджетів і складають значний обсяг у їх видатках. З урахуванням зазначених змін питома вага міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів за аналізований період зменшилася на 6,5% і становила у 2016 році 69,3% (табл. 4), відповідно доходи місцевих бюджетів за аналізований період зросли на 6,5%. Варто зазначити,

що зменшення частки міжбюджетних трансфертів відбувається тільки у 2016 році. Протягом 2012-2015 рр. питома вага міжбюджетних трансфертів залишалася практично незмінною і становила від 75,4% до 76,6%. Окрім цього, спостерігається скорочення питомої ваги надходжень трансфертів до спеціального фонду бюджету Закарпатської області на 1,7% при цьому питома вага надходжень трансфертів до загального фонду у 2012-2014 рр. залишається практично незмінною і тільки у 2016 році зменшується на 4,8% у порівнянні з 2012 роком.

Таблиця 4

Питома вага міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів Закарпатської області за 2012-2016 рр., %

Показник	2012	2013	2014	2015	2016
Трансферти з державного бюджету всього, у т.ч.	75,8	76,6	76,3	75,4	69,3
- до загального фонду	74,0	75,6	75,7	75,4	69,2
- до спеціального фонду	1,8	1,1	0,6	0,1	0,1
Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів)	24,2	23,4	23,7	24,6	30,7
<i>Доходи всього</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Сформовано на основі даних [1]

Значний обсяг трансфертів свідчить про недостатні власні доходи місцевого бюджету та про недостатню ефективність використання отриманих дотацій на місцях. Така ситуація, пов'язана з відсутністю стимулів як до економічного розвитку територій так і до формування власних джерел фінансових ресурсів.

Розглядаючи проблеми міжбюджетних відносин, зокрема значну питому вагу трансфертних платежів у доходах місцевих бюджетів Закарпатської області впродовж 2012-2016 років, що є показником ступеня фінансової залежності органів місцевого самоврядування, ми повинні докорінно змінити пріоритети їх побудови, а саме: поставити інтереси місцевих бюджетів на перше місце. Зміна підходу до

фінансового вирівнювання територій має враховувати систематичну оцінку його стану (зокрема збалансованості місцевих бюджетів за критерієм раціональності), що охоплюватиме: орієнтацію політики вирівнювання на економічну ефективність та соціальну справедливість; задоволення потреб окремих територій з врахуванням загальнодержавних пріоритетів; консенсус між створенням умов для соціально-економічного розвитку всіх регіонів і державною підтримкою регіонів-аутсайдерів.

Окрім цього, важливим напрямом розвитку системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування є диверсифікація дохідних джерел місцевих бюджетів та їх урізноманітнення через: залучення коштів до бюджету розвитку, розширення можливостей для здійснення муніципальних запозичень (у тому числі на зовнішніх фінансових ринках); залучення коштів суб'єктів підприємницької діяльності, ресурсів громадських організацій, а також передачі частини повноважень щодо фінансування видатків приватному сектору, зокрема в галузі житлово-комунального господарства; розширення діяльності комунального сектора та збільшення надходжень від власної підприємницької діяльності органів місцевого самоврядування. [5, с. 55].

Процес реалізації адміністративно-територіальної реформи, який було розпочато в Україні з метою забезпечення зростання фінансової самостійності та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, передбачає створення нової моделі територіальної організації влади, передачу повноважень та чітке їх розмежування, посилення відповідальності відповідних органів та посадових осіб за свої рішення; розвиток системи місцевого самоврядування і формування спроможних територіальних громад, удосконалення державної регіональної політики. Проте, як зазначають експерти [8] в Україні реалізація даної реформи не знайшла у місцевої правлячої еліти відповідної підтримки, що дещо гальмує реалізацію реформ. Тому успішне здійснення реформ децентралізації тісно пов'язане з формуванням нової генерації місцевих політиків та службовців органів місцевого самоврядування. На думку Анатолія Ткачука – одного з ідеологів децентралізації та директора з науки та розвитку Інституту громадянського суспільства (ІГС), депутати місцевих рад та об'єднаних громад, мають розуміти всю філософію змін системи місцевого самоврядування в Україні, роль різних владних інституцій у цьому процесі, адже без цього складно застосовувати законодавство, яке постійно змінюється [6, с. 5].

Також до проблемних питань фінансової незалежності місцевого самоврядування можна віднести проблеми забезпечення місцевих органів влади фінансовими ресурсами на фінансування їх повноважень. Оскільки передбачені чинним законодавством України місцеві податки і збори, як основне джерело дохідної бази місцевих бюджетів в умовах децентралізації, не відіграють важливої фінансової ролі, а ті загальнодержавні податки, які традиційно зараховуються до дохідної частини місцевих бюджетів, не віднесені до місцевих податків, то потребують запровадження такі види місцевих

податків і зборів, які б за своєю природою виконували не лише фіскальну функцію, а й стимулювали та заохочували підприємницькі структури до створення додаткової вартості та її легалізації [2, с. 143].

Отже, на основі проведеного дослідження процесів формування доходів місцевих бюджетів у результаті аналізу динаміки, складу та структури доходів місцевих бюджетів можна виокремити такі пріоритетні шляхи подальшого впровадження реформ з децентралізації влади, що в кінцевому підсумку призведе до зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні [3; 4; 7]:

- розмежування повноважень, прав та обов'язків між різними рівнями управління відповідно до принципів децентралізації, що дозволить досягти балансу інтересів у системі публічних відносин;
- розробка та реалізація політики регіонального розвитку, яка відображає місцеві особливості розвитку конкретного регіону;
- розвиток інституту регіонального самоврядування, наділення його дієвими механізмами функціонування;
- представництво політичних, соціально-економічних та культурних інтересів громад на центральному рівні;
- дотримання принципу субсидіарності з метою подолання конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- забезпечення розширення прав територіальних громад щодо прийняття управлінських рішень та сприяння подальшому розвитку новітніх форм безпосередньої демократичної участі на місцях;
- проведення земельної, бюджетної та ряду інших реформ з урахуванням загальнонаціональних та місцевих інтересів;
- запровадження системи ефективного контролю процесу формування та використання коштів місцевих бюджетів з метою забезпечення відкритості та підзвітності населенню діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб;
- збільшення кількості бюджетотворюючих підприємств на рівні регіонів та надання стимулів державою на рівні регіонів з метою розвитку підприємств малого та середнього бізнесу;
- надання трансфертів з державного бюджету безпосередньо кожному місцевому бюджету.

Висновки. В сучасних умовах функціонування органів місцевої влади, коли їх ефективна діяльність є запорукою успішного розвитку економічної системи всієї країни, основними напрямками зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування повинні стати: створення бюджетної системи та міжбюджетних взаємовідносин, що відповідатимуть принципам оптимального забезпечення розвитку органів місцевого самоврядування; розмежування повноважень центральних й місцевих органів влади у сфері надання адміністративних і соціальних послуг з метою недопущення дублювання функцій та завдань

цих органів на різних рівнях; розширення власної дохідної бази місцевих бюджетів й тим самим зростання фінансової автономії територій з одночасним підвищенням відповідальності за прийняті на місцях рішення. Із цією метою необхідно: оновлення моделі системи міжбюджетних відносин, що базуватиметься на повному фінансовому забезпеченні державою делегованих повноважень; визначення достатньої податкової бази, що дасть змогу забезпечити виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень; запровадження повноцінного самоврядування на рівні областей і районів (у тому числі, шляхом створення їх власних виконавчих органів); проведення комплексного реформування адміністративно-територіального устрою держави (у тому числі, визначення як базового, так і проміжного та регіонального рівнів самоврядування тощо).

Список використаних джерел

1. Виконання місцевих бюджетів Закарпатської області за 2012-2016 роки. *Департамент фінансів Закарпатської обласної державної адміністрації: офіційний сайт*. 2017. URL: <http://www.carpathia.gov.ua/>
2. Вовна Н. І. Доходи місцевих бюджетів: оптимізація формування та резерви зростання: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Тернопіль: ТДЕУ, 2006. 203 с.
3. Дахнова О. С., Матросова І. В. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення розвитку регіонів України. *Молодий вчений*. 2017. Вип. № 9 (49). С. 514-517.
4. Камінська Н. Децентралізація влади і досвід її проведення у зарубіжних державах. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. Вип. № 4. С. 35-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_4_9
5. Козаченко Ю. П. Концептуальні підходи до вдосконалення механізму фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2015. Вип. №2 (50). С. 51-58.
6. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. *Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К.*, 2017. 110 с.
7. Пігуль Н. Г., Люта О. В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 684-688.
8. Ткачук А. Про децентралізацію влади та реєстрацію громади. *Інститут громадянського суспільства: сайт*. 2015. URL: <https://www.csi.org.ua/articles/pro-detsentralizatsiyu-vlady-ta-reyestratsiyu-gromady/>

References

1. Vykonnannya mistsevykh byudzhetyv Zakarpats'koyi oblasti za 2012-2016 roky

[Implementation of local budgets of the Transcarpathian region for 2012-2016] (2017). *Department of Finance of the Transcarpathian Regional State Administration: Official website*. Retrieved from <http://www.carpathia.gov.ua/> [in Ukrainian].

2. Vovna, N. I. (2006). Dokhody mistsevykh byudzhetyv: optymizatsiya formuvannya ta rezervy zrostannya [Revenues of local budgets: optimization of formation and growth reserves]. Ph.D. in Econ. Thesis. Ternopil: TSEU. [in Ukrainian].

3. Dakhnova, O., & Matrosova, I. (2017). Mistsevi byudzhety yak osnova finansovoho zabezpechennya rozvytku rehioniv Ukrayiny [Local budgets as the basis of financial support for the development of regions of Ukraine]. *Molodyy vchenyy – Young Scientist*, 9 (49), 514-515.

4. Kaminska, N. (2014). Detsentralizatsiya vlady i dosvid yiyi provedennya u zarubizhnykh derzhavakh [Decentralization of power and experience in its conduction in foreign countries]. In *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine]: Vol. 4* (pp. 35-40). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_4_9 [in Ukrainian].

5. Kozachenko, Yu. (2015). Kontseptual'ni pidkhody do vdoskonalennya mekhanizmu finansovoho zabezpechennya mistsevoho samovryaduvannya v Ukrayini [Conceptual approaches to improving the mechanism of financial provision of local self-government in Ukraine]. *Derzhava ta rehion. Seriya: Derzhavne upravlinnya – State and Region. Series: Public Administration*, 2 (50), 51-58. [in Ukrainian].

6. Lelechenko, A. P., Vasylyeva, V. S., Kuybida, V. S., & Tkachuk, A. F. (2017). Mistseve samovryaduvannya v umovakh detsentralizatsiyi povnovazhen' [Local self-government in the conditions of decentralization of powers]. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].

7. Pihul, N. H., Lyuta, O. B. (2016). Zarubizhnyy dosvid provedennya detsentralizatsiynykh reform [Foreign experience of decentralization reforms]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky – Global and National Economic Problems*, 9, 684-688. [in Ukrainian].

8. Tkachuk, A. (2015). Pro detsentralizatsiyu vlady ta reyestratsiyu hromady [About decentralization of power and community registration]. *Institute of Civil Society: Website*. Retrieved from <https://www.csi.org.ua/articles/pro-detsentralizatsiyu-vlady-ta-reyestratsiyu-gromady/> [in Ukrainian].

Надійшло 08.05.2018 р.